
AVRUPA'DA İSLAM POLİTİKALARI

İslam'ın Tanınması ve Kurumsal Temsili

Kadir CANATAN (Ed.)

İZÜ YAYINLARI NO: 58

Kitabın Adı

AVRUPA'DA İSLAM POLİTİKALARI
İslam'ın Tanınması ve Kurumsal Temsili

Editör

Kadir CANATAN

Kapak Tasarım

Dr. Mehmet GEDİK

Baskı - Cilt

TDV Yayın Matbaacılık Tic. İşletmesi
Ostim OSB Mah. 1256 Cadde No: 11
06370 Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0312 354 91 31 (pbx)
Faks: 0312 354 91 32
Eposta: bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No: 48058

Baskı Tarihi

İstanbul, 2021

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

www.izu.edu.tr

© Her hakkı mahfuzdur.

ISBN: 978-605-06675-8-5

AVRUPA'DA İSLAM POLİTİKALARI

İslam'ın Tanınması ve Kurumsal Temsili

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
AVRUPA'DA İSLAM POLİTİKALARI İslam'ın Tanınması ve Kurumsal Temsili İçin Teorik Çerçeve <i>Kadir CANATAN</i>	11
ALMANYA'DA İSLAM VE İSLAM'IN KURUMSAL TEMSİLİ <i>Ahmet ASLAN</i>	23
AVUSTURYA'DA İSLAM ve İSLAM'IN KURUMSAL TEMSİLİ <i>Ednan ASLAN</i>	61
FRANSA'DA İSLAM VE İSLAM'IN KURUMSAL TEMSİLİ <i>Şebnem CANSUN</i>	85
HOLLANDA'DA İSLAM VE İSLAM'IN KURUMSAL TEMSİLİ <i>Kadir CANATAN</i>	107

DANİMARKA'DA İSLAM VE İSLAM'IN KURUMSAL TEMSİLİ <i>İsa KUYUCUOĞLU</i>	149
BELÇİKA'DA İSLAM VE İSLAM'IN KURUMSAL TEMSİLİ <i>Kadir CANATAN</i>	195
İSVEÇ'TE İSLAM VE İSLAM'IN KURUMSAL TEMSİLİ <i>Adnan Bülent Balođlu</i>	219
SONUÇLAR VE DEĐERLENDİRME <i>Kadir CANATAN</i>	247

ÖNSÖZ

Yirminci yüzyılın ortalarından bu yana Avrupa ülkeleri, İslam ve Müslümanlarla tanışıyor olsa da, iki binli yıllarda yoğun bir şekilde İslam'ı tartışmaya başladılar. Bu tartışmanın gerisinde bir takım korku ve endişeler yatmaktadır. Bu korku ve endişeleri su yüzüne çıkaran olay, görünüşte 11 Eylül (2001) saldırıları olmuştur. Bu saldırıların akabinde Müslüman kişi ve kurumlara yönelik taşkınca eylemler yapılmıştır. Bu eylemleri, o günün konjonktürüne bağlı olarak değerlendirmek ve anlamak mümkündür. Fakat 11 Eylül daha derinlerde yatan bir şeyi uyarılmış olmalı ki, konjonktür geçse de İslam karşıtlığı devam etmektedir. Geçen bu yirmi yıl zarfında İslam düşmanlığı yaparak siyaset yapan aşırı sağcı bir dalga ortaya çıktı ve halen siyasette varlığını devam ettirmektedir. Camilere yapılan saldırılar son bulmuş değildir. Avrupa'da doğmuş ve yetişmiş göçmen çocukları da ayrımcılık ve dışlanmadan nasibini almaktadır.

Artık şunu net olarak kabul etmek gerekir: Avrupa'nın bir "İslam meselesi" bulunmaktadır. Bununla birlikte net olmayan bir şey, bu meselenin nasıl bir içeriğe sahip olduğu ya da olacağıdır. Bu konuda Avrupa'da düşünceler çatallaşmaktadır. Aşırı sağ kesimler İslam meselesinin

Müslümanları Avrupa'dan silmek olduğunda karar kılmışken, siyasal yelpazenin daha ortalarda yer alan sağcı ve liberal partiler bir "Avrupa İslamı"ndan bahsetmektedirler. Bu ikinci kesime göre mesele İslam'ın ve Müslümanların ehlileştirilmesi meselesidir. Eğer Müslümanlar Avrupa toplumuna ve kültürüne uyum sağlar ve yeni bir İslam anlayışı üretebilirlerse sorun olmaktan çıkarlar.

İşî daha karmaşık hale getiren bir başka nokta, nasıl daha İkinci Dünya Savaşı sona ermeden Nazi toplama kamplarında Yahudiler Tanrılarını yargılamaya kalkışmışlarsa, yeni kuşaktan bazı Müslümanlar, özellikle Avrupa'ya mülteci olarak gelen kişiler, İslam'ı sorgulamaya başlamışlardır. Bugün için bunlar çok küçük bir kesim olsa da, sözde "içerden" birileri olarak bir İslam meselesinden bahsediyorlar. İslam meselesi, bunlara göre dinin uyum sürecinde ayak bağı olmasından başka bir şey değildir. Müslümanlar Avrupa'da kabul gören bir kitle olmak istiyorlarsa kendilerine ayak bağı olan bu dinden kurtulmalıdırlar!

Tüm bu olup bitenlerin göbeğinde İslam'ın temsil sorunu bulunmaktadır. İslam'ı kim temsil etmektedir? Müslümanları temsilen bir kurumsal yapı olmalı mıdır? Olacaksa böyle bir yapı nasıl oluşmalı ve görevi ne olmalıdır? Laik Avrupa'da bu kurum resmen tanınmalı mı? Yoksa bu iş Müslümanların meselesi olarak görülüp sivil alana mı bırakılmalıdır? İşte, tüm bu sorular Avrupa'da İslam'ın kurumsallaşma sürecinde sorulmakta ve cevapları aranmaktadır.

Avrupa'da İslam'ın kurumsallaşması yeni bir mesele değildir, Müslümanlar Avrupa toprağına ayak bastıkları günden bu güne dernek ve vakıflar kurarak kendi kurumlarını oluşturmaya başlamışlardır. Önce buluşma merkezleri ve camilerle başlayan bu süreç giderek daha karmaşık bir örgütlenmeyi beraberinde getirmiştir. Sivil alanda yeterince örgüt bulunmasına rağmen Avrupa ülkeleri kendilerine, tıpkı kiliseler gibi yekpare bir muhatap aramaktadırlar. İslam içindeki farklılıklar dâhil

Müslümanların farklı ülke ve bölgelerden geldikleri de hesaba katılırsa, böyle yekpare bir yapının oluşması ya da oluşturulması kolay görünmemektedir. Bu noktada İslam'ın temsili bir çıkmaza sürüklenmektedir.

Avrupa ülkelerinin hükümetleri İslam ve Müslümanlarla ilgili meseleleri konuşmak istemekte ama ortada muhatap bir kurum bulunmamaktadır. Her grup kendini İslam'ın temsilcisi olarak sunmaktadır. Gruplar arasındaki rekabet ve İslam anlayışlarındaki farklılıklar temsil meselesini iyice zorlaştırmaktadır. Buna bir de yerli toplumların laiklik hassasiyetini eklemek gerekir. Yerleşik toplum ve siyaset, din meselelerine müdahil olmak istemiyorlar, ama müdahale etmedikçe de bir gelişme olmadığını fark ediyor.

Avrupa geneline baktığımızda İslam'ın kurumsal temsili her ülkede farklı şartlarda ve farklı biçimlerde şekillenmektedir. Bu şekillenmede tarih, kültür, siyaset ve konjonktür kadar kurumsal düzenlemeler, Müslümanların tutumları ve kendi aralarındaki ilişkiler de etkili olmaktadır.

Elinizdeki eser, yedi Avrupa ülkesinde İslam'ın kurumsal temsil sorununu ve bu sorunu çözmek üzere geliştirilen İslam politikalarını ele almaktadır. Her ülkeyi inceleyen yazar hem ilgili ülkedeki Müslümanların yapısı ve bileşimi hem de ülkenin politik süreçleri hakkında bilgiler vererek konuyu etraflıca ele almaktadır. Bu ülkeler grubun beşini; Almanya, Avusturya, Fransa, Belçika ve Hollanda olmak üzere Batı Avrupa ülkesi, ikisini ise (İsveç ve Danimarka) Kuzey Avrupa ülkesi oluşturmaktadır. Her bir ülkeyi, bu ülkelerde bulunmuş ve yakından tanıyan uzman kişiler yazmıştır.

Ülkelerin politikalarını anlamak için çalışmanın editörü olarak teorik bir çerçeve geliştirdik ve bu teorik çerçeveden hareketle genel trendler ve sorunları belirlemeye çalıştık. Tek tek ülkelere gidildi, bulgular, sonuç bölümünde birleştirildi ve bazı genellemelere gidildi.

Bu çalışma, “Avrupa ve İslam” konusunda çalışanlar kadar konuya ilgi duyan geniş bir kesime hitap etmektedir. Çalışmanın başarılı bir sonuca ulaştırılması için katkı sağlayan yazarlarımıza ve bizi maddi-manevi anlamda destekleyen İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi rektörü sayın Prof. Dr. Mehmet BULUT hocamıza ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın tasarım ve kapağını yapan Üniversitemiz grafikeri Gökhan Koç'a da ayrıca teşekkür ederim. Onların desteği ve katkısı olmasaydı, bu eser ortaya çıkmazdı. Baskıya sunulan tüm metin, editörlük sürecinden geçmiş olsa da, gözden kaçan tashih sorunları olmuşsa bundan editör olarak ben kendimi sorumlu addediyorum.

Kadir CANATAN

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Yerel ve Bölgesel Politikalar Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü

İstanbul, Mayıs 2021